

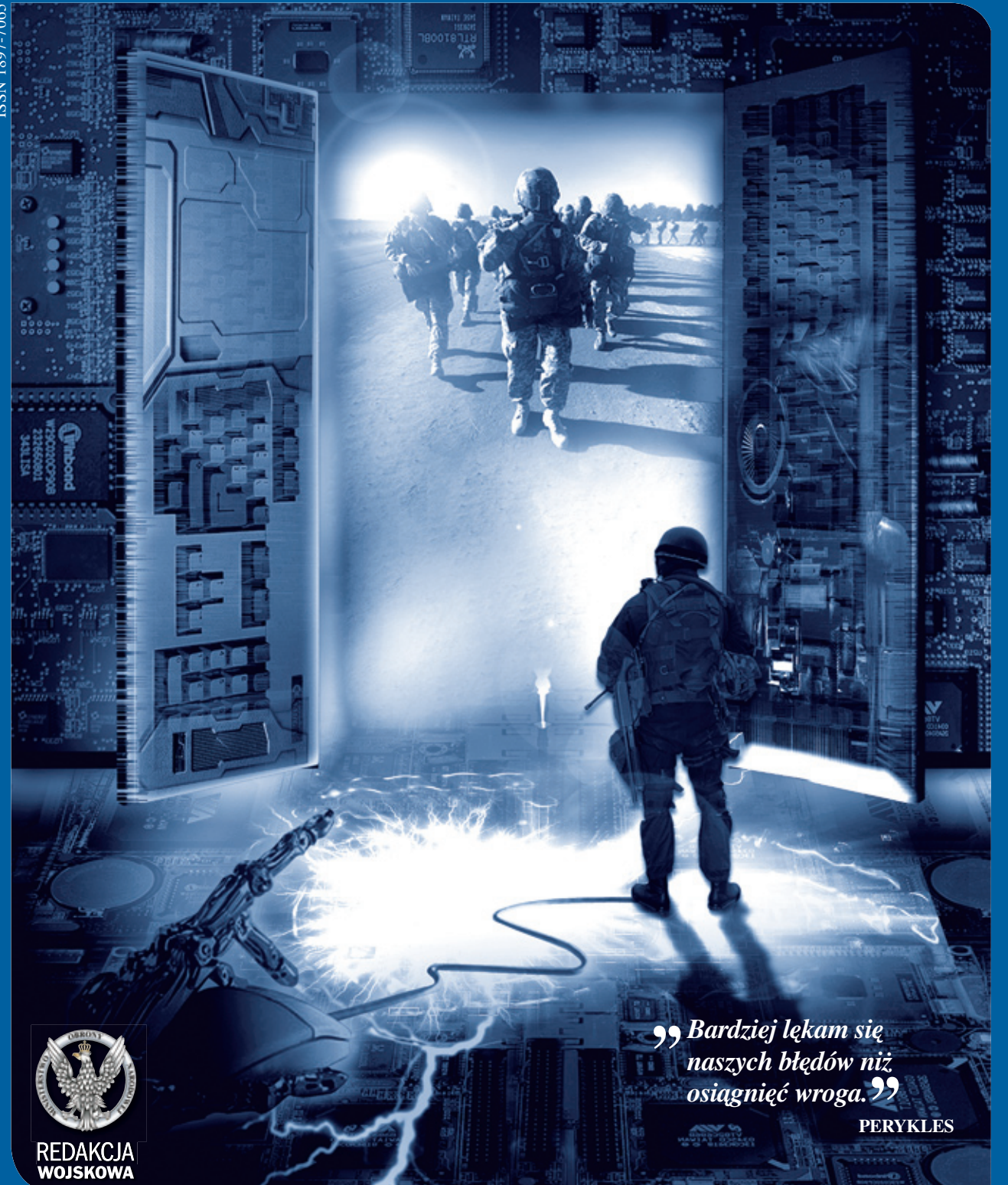
MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

KWARTALNIK BELLONA

nr 2/2009 (657)

ISSN 1897-7065

„Bardziej lękam się
naszych błędów niż
osiągnąć wroga.”

PERYKLES

REDAKCJA
WOJSKOWA

KWARTALNIK
BELLONA

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

2

657
2009

2009

REDAKCJA WOJSKOWA
Z SIEDZIBĄ W WARSZAWIE

1918–1950 BELLONA
1950–2007 MYŚL WOJSKOWA

K W A R T A L N I K
BELLONA

Pismo naukowe
wydawane przez
Ministerstwo Obrony Narodowej

Rocznik XCI (III)

Nr 2/2009 (657)

SPIS TREŚCI

BEZPIECZEŃSTWO RP

Gen. broni rez. pil. prof. dr hab. Jerzy Gotowała	— Konflikty zbrojne połowy XXI wieku.....	7
Ppłk dr Leszek Elak Dr Anna Antczak	— Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa.....	23
Mjr rez. dr Tadeusz Nowak	— Nowe zagrożenia a prawo międzynarodowe.....	29
Płk dr Marek Z. Kulisz	— Zarządzanie bezpieczeństwem państwa w sytuacjach kryzysowych	39
Kmdr por. Maciej Nałęcz	— Północna Droga Morska.....	45
Dr Danuta Gibas-Krzak	— Konflikt o Naddniestrze – zagrożenie Starego Kontynentu.....	54

SZTUKA WOJENNA

Płk prof. nadz. dr hab. Andrzej Polak	— Front w polskiej sztuce wojennej	63
Gen. bryg. Marek K. Ojrzanowski	— Klasyka nadal w grze.....	77
Ppłk Maciej Gałązka	— Przeciwnik we współczesnych wyzwaniach	86
Łukasz Przybyło	— Strategie wojskowe w konfliktach izraelsko-egipskich.....	93

DOŚWIADCZENIA

Ppłk dr Adam Radomyski	— Konfrontacja gruzińsko-rosyjska	104
Płk dr Stanisław Topolewski Ppłk rez. Paweł Cichosz	— Ochrona informacji niejawnych	116
Płk Adam Tokarczyk	— Międzynarodowe prawo humanitarne a operacje pokojowe	125

EDUKACJA

Ppłk dr Krzysztof Klimek	— Tożsamość współczesnego oficera	135
Dr Sylwia Fijałkowska	— Rozpoznawanie stylów decyzyjnych	144
Dr Andrzej Cwer	— Hugo Kołłątaj a obronność Rzeczypospolitej	149

TECHNIKA I LOGISTYKA

Kmdr rez. prof. dr hab. Krzysztof Ficoń	— Sieciocentryczne systemy dowodzenia operacyjnego	162
Płk Zdzisław Goździejewski Kpt. Krzysztof Kaszuba	— Logistyka wczoraj, dziś i jutro	174

SPIS TREŚCI

Ppłk dr Tomasz Jałowicz	— Firmy zewnętrzne w zabezpieczeniu logistycznym armii amerykańskiej	179
--------------------------------	--	-----

RECENZJE I OMÓWIENIA

Gen. bryg. Marek K. Ojrzanowski	— Systemowe kontra klasyczne podejście do działań bojowych (dr Milan N. Vego)	184
Gen. bryg. Mirosław Różański	— Snajper czy strzelec wyborowy	194
Prof. dr hab. Andrzej Makowski	— Współpraca i spory międzynarodowe na morzach	196
Kinga Czernichowska	— Grupy dyspozycyjne w obliczu wielkiej zmiany.....	198
Ppłk dr Lesław Węlyczko	— Konferencja „Edukacja w Siłach Zbrojnych RP w dobie profesjonalizacji”	199
* * *	— Warunki zamieszczania artykułów.....	200

R E C E N Z E N C I

prof. dr hab. inż. Radosław Trębiński
prof. dr hab. Andrzej Makowski
płk prof. nadz. dr hab. Marek Wrzosek
prof. nadz. dr hab. Jan Maciejewski

REDAKCJA WOJSKOWA

adres: Redakcja Wojskowa
z siedzibą w Warszawie,
Al. Jerozolimskie 97,
00-909 Warszawa 60,
www.polska-zbrojna.pl
e-mail: sekretariat@
redakcjawojkowa.pl
fax: +48 22 684 55 03

Dyrektor Redakcji Wojskowej
redaktor naczelny:
Marek Sarjusz-Wolski
tel.: +48 22 684 53 65
Z-ca redaktora naczelnego:
ppłk **Lech Mleczo**
tel.: +48 22 684 56 85
e-mail: lech.mleczo@
redakcjawojkowa.pl
Redaktor prowadzący:
ppłk dr **Wojciech Horyń**
tel.: +48 22 684 52 37
e-mail: wojciech.horyn@
redakcjawojkowa.pl

Zespół redakcyjny:
Maria Janowska,
Barbara Szymańska
Projekt okładki:
Paweł Kępk
Skład, łamanie i grafika:
Jolanta Muszyńska
Fotoedytor: **Andrzej Witkowski**
Streszczenia:
ppłk dr Wojciech Horyń

Tłumaczenie na jęz. ang. :
Anita Kwaterowska

Egzemplarze czasopisma
są dostępne w wewnętrznym
kolportażu wojskowym.
Elektroniczna wersja czasopisma
jest dostępna na stronie
internetowej redakcji.

**Artykuły zamieszczone
w „Kwartalniku Bellona”
są recenzowane.**

projekt graficzny:
Łukasz Kaugan/ caStudio

Skład komputerowy w Redakcji
Wojskowej. Oddano do druku
w czerwcu 2009 r.
Papier kredowany 115 g.
Nakład 1350 egz.
Zam. 494.

Drukarnia Wydawnictw
Specjalnych Sztabu
Generalnego WP,
Warszawa 2009.

ISSN 1897-7065

Strategie wojskowe w konfliktach izraelsko-egipskich

LUKASZ PRZYBYŁO

analityk finansowy,
absolwent Szkoły Głównej
Handlowej; ma otwarty
przewód doktorski na
Wydziale Bezpieczeństwa
Narodowego Akademii
Obrony Narodowej; autor
książki „Charków – Donbas
1943”.

W latach 1947–1972 doszło trzykrotnie do konfliktu Izraela z państwami arabskimi. Dzięki umiejętnemu stosowaniu strategii wojskowej, wojska izraelskie odnosiły zdecydowane zwycięstwa. Najbardziej spektakularna była wojna sześciodniowa w 1967 roku, w której Izrael zadał bardzo duże straty wojskom egipskim, jordańskim i syryjskim.

Po 1970 roku, kiedy do władzy doszedł Anwar es-Sadat, Egipt zmienił swoją strategię wojskową. Przyświecała jej zasada głoszona przez Sun Tzu: strategię zwyciężaj strategią. Wojna arabsko-izraelska w 1973 roku przebiegała inaczej niż trzy poprzednie. Państwa arabskie przejęły inicjatywę i w pierwszej fazie operacji odniosły sukces. Egipskie założenia strategiczne zostały zrealizowane, przyniosły jednak ostatecznie niewielkie korzyści militarne. Natomiast wojska izraelskie, które początkowo działały według niezmięnionej strategii wojskowej, nie odniosły takiego sukcesu, na jaki liczyły.

In the period of 1947-1972 Israel would go into conflict with the Arabian countries three times. The Israeli troops, in effect of skillful employment of military strategies, would win decisive victories, the most spectacular of which was the Six-Day War in 1967, when Israel heavily defeated the Egyptian, Jordanian and Syrian troops, leaving them with huge losses.

After 1970, when Anwar Sadat became president, Egypt changed its military strategy, which was now governed by the Sun Tzu's rule: to defeat a strategy with a strategy. The Arab-Israeli War in 1973 was different than the other three. The Arabian countries took initiative, and were successful in the first phase of the operation. The Egyptian strategic objectives had been realized, although it resulted in little military advantage. The Israeli forces, which initially operated according to unchanged military strategy, did not succeed as much as they had hoped to.

Niezwykłe zwycięstwo Izraela nad koalicją państw arabskich w 1967 roku francuski generał **André Beaufre** ocenił jako *wojnę błyskawiczną tego rodzaju, jaki odczuliśmy w 1940 roku, jednak tym razem skompresowaną w tak krótkim czasie, o jakim nie myśleliśmy, że jest to w ogóle możliwe*¹. Wydawało się, że Siły Obronne Izraela osiągnęły taki poziom, że nie jest im się w stanie oprzeć żaden z arabskich sąsiadów – nawet ich koalicja. Przeświadczenie to zostało zweryfikowane przez Egipt i Syrię już sześć lat po wojnie sześciodniowej. Mimo że Izrael wygrał militarnie również wojnę Yom Kippur w 1973 roku, nie było to już zwycięstwo tak zdecydowane, a na płaszczyźnie strategiczno-politycznej państwo żydowskie osiągnęło najwyżej remis. Syria i Egipt zostały pokonane wielkim kosztem ludzkim i materiałowym, nieporównywalnym z poziomem strat w czasie wojny w 1967 roku. Przyczynami tego, że w 1973 roku Izrael stanął na krawędzi klęski, były:

— niespójność doktryny wojennej ze strategią i polityką;

— strategia nieadekwatna do sytuacji – żydowscy generałowie przygotowywali się do prowadzenia działań tak, jak w ostatniej wygranej wojnie;

— błędna ocena wpływu technologii na przebieg działań wojennych;

— niedoceniecie przeciwnika – wybitna polityka i strategia Anwara es-Sadata.

Wojny izraelsko-arabskie w latach 1947–1967

W latach 1947–1972 armia izraelska starła się z państwami arabskimi trzykrotnie: 1947–1949, 1956 i 1967. Pierwszy konflikt nazwany wojną o niepodległość spowodował, że na mapie Bliskiego Wschodu pojawiło się państwo żydowskie. Arabowie, którzy wierzyli w swoją siłę (Palestyńczyków poparły okoliczne państwa arabskie), zaangażowali Żydów i... ponieśli klęskę. Determinacja, morale i sztuka wojenna Żydów okazały się nie do pokonania².

W 1956 roku Izrael w koalicji z Wielką Brytanią oraz Francją zdecydowanie pokonał Egipt³.

¹ G. W. Gawrych: *Key to the Sinai: The Battles for Abu Ageila in the 1956 and 1967 Arab-Israeli Wars*. CSI, U.S. Army Command and General Staff College Fort Leavenworth 1990, s. 67.

² B. Liddell Hart: *Strategia. Działania pośrednie*. Warszawa 1959, s. 455–477.

³ P. Johnson: *Historia świata od roku 1917 do lat 90-tych*. Londyn 1992, s. 656; D. Varble: *The Suez Crisis 1956*. Oxford 2003.

Postępujące po 1956 roku zacieśnienie stosunków między państwami arabskimi – Egiptem, Syrią i Jordanią – stwarzało coraz większe zagrożenie dla Izraela⁴. Nie chciał on czekać na skoordynowany atak państw arabskich, który mógłby szybko rozbić Izrael, ze względu na jego strategiczną „płytkość”, na kilka części. Nawet jeśli Izraelowi udało się pokonać najeźdźców, byłoby to pyrrusowe zwycięstwo, z olbrzymimi zniszczeniami dla infrastruktury i gospodarki, a koszty ludzkie trudno oszacować. Dlatego, mimo osamotnienia na arenie międzynarodowej, z jawnie wrogim Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR) i neutralnymi Stanami Zjednoczonymi Ameryki (USA), rząd izraelski zdecydował się na wojnę prewencyjną.

Armia izraelska wykorzystała czas między rokiem 1956 a 1967 na rewolucyjną zmianę strategii, modelu dowodzenia, struktury jednostek i sposobu szkolenia. Wynikiem były nowoczesne siły zbrojne zdolne do wojny manewrowej z użyciem jednostek czołgów wspieranych przez lotnictwo – co przypominało technikę Blitzkriegu⁵. Straty poniesione przez Izrael i państwa arabskie w czasie wojny w 1967 roku są nieporównywalne – klęska arabska była upokarzająca w swej wielkości (tab. 1). Żydzi, upojeni zwycięstwem, postawili sobie niezwykle wysoko poprzeczkę w ewentualnej przyszłej wojnie. Nie interesowało ich nic innego, jak tylko decydujące zwycięstwo przy minimalnych stratach ludzkich i sprzętowych.

Charakterystyczne cechy strategii armii izraelskiej podczas wojny sześciodniowej w 1967 roku to:

- kluczowa rola izraelskich sił powietrznych, zarówno w natarciu, jak i obronie wojsk lądowych. Podstawowe zadania lotnictwa obejmowały: zdobycie panowania w powietrzu, rolę „latającej artylerii”, izolowanie pola walki;

- traktowanie czołgów w wojskach lądowych jako centralnego elementu taktyki i sztuki operacyjnej;

- nadanie jednej z głównych ról służbom wywiadu i rozpoznania, informacjom niezbędnym do zaplanowania skutecznych działań bojowych oraz zapewnienia bezpieczeństwa państwa;

- manewr jako podstawa działań. Unikanie statycznych form walki (brak umocnień) i walki na wyniszczenie, dążenie do zniszczenia przeciwnika przez okrążenie lub wyjście na jego skrzydło/tyły, dążenie do zaskoczenia i działań nieszablonych.

Po wojnie sześciodniowej izraelskie siły zbrojne przeszły przeobrażenie. Z armii ubogiej w sprzęt bojowy przekształciły się w organizację o dużym nasyceniu nowoczesnym technicznym sprzętem bojowym. O ile w 1967 roku na jeden samolot przypadało 1145 żołnierzy, a na czołg 343, to w 1973 roku było to odpowiednio 614 i 176 żołnierzy⁶. Nowe systemy uzbrojenia nie dość, że były dostępne w większej liczbie, to były jednymi z najnowocześniejszych na świecie. Szczególnie intensywnie inwestowano w rozwój lotnictwa bojowego, aż 52 procent budżetu obronnego wydawano na siły powietrzne.

Strategia Izraela w 1973 roku

W wyniku wojny sześciodniowej granica izraelsko-egipska przesunęła się o kilkaset kilometrów na zachód (rys. 1). W związku z tym, aby Siły Obronne Izraela mogły działać skutecznie, kierownictwo polityczno-wojskowe państwa musiało być odpowiednio wcześniej ostrzegane o ewentualnym ataku krajów arabskich na Izrael. Zadanie to przypadło **izraelskiemu wywiadowi wojskowemu (Aman)** i **cywilnemu (Mosad)**. Zobowiązały się one z czterdziestoośmiogodzinnym wyprzedzeniem ostrzegać władze państwa o nadchodzącym ataku. Wiara w skuteczność służb wywiadowczych Izraela była niezwykle duża.

Tabela 1. Straty państw uczestniczących w wojnie sześciodniowej

	Egipt	Jordania	Syria	Państwa arabskie razem	Izrael
Zabici	7000–15 000	700	500	8200–16 200	766–983
Ranni, jeńcy, zaginieni	50 000–70 000	6000	2000	58 000–78 000	2563–4532
Czołgi	700	180	160	1040	50
Samoloty	Większość lotnictwa (85 proc.)	Większość lotnictwa	Większość lotnictwa	469	36

Źródło: K. Kubiak: *Wojna sześciodniowa*. Warszawa 1992; M. B. Oren: *Six days of war. June 1967 and making of modern middle east*. Oxford 2002; G. W. Gawrych: *The 1973 Arab-Israeli war. The albatross of decisive victory*. Fort Leavenworth 1996.

⁴ M. B. Oren: *Six days of war. June 1967 and making of modern middle east*. Oxford 2002.

⁵ G. W. Gawrych: *Key...*, s. 67.

⁶ M. van Creveld: *Command in war*. 1985, s. 203. Dla porównania w 1980 roku dla Bundeswehry wskaźniki te wynosiły 900 żołnierzy na samolot i 143 na czołg.

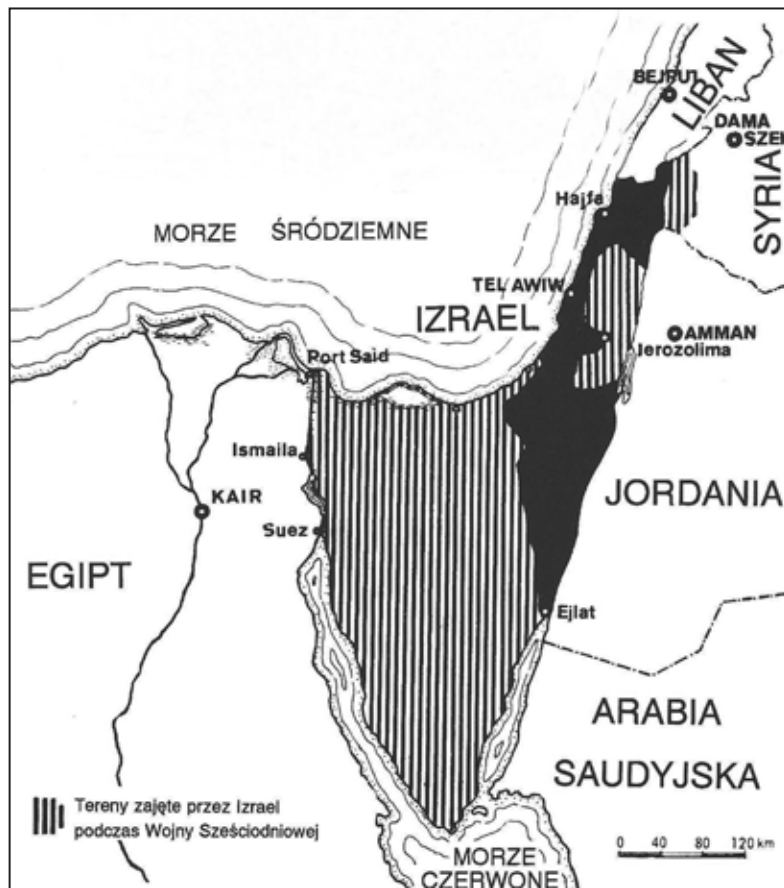
Strategia wojenna armii izraelskiej opierała się na **manewrowości i sile przełamującej czołgu**. Doświadczenia z wojny 1967 roku wskazywały na niezwykłą skuteczność czołgu. Dowództwo izraelskie uznało, że brygady pancerne znajdują się w szpicy natarcia i celnym ogniem z dużych odległości osłabiają obronę wroga. Atak taki będzie wspomagany przez lotnictwo szturmowe wykonujące precyzyjne naloty. Osłabiona obrona wroga zostanie przełamana, a czołgi wejdą w przestrzeń operacyjną nieprzyjaciela, gdzie pobiją jego rezerwy pancerne w bitwie czołg przeciwko czołgowi. Operacje oczyszczające przewidziano dla piechoty zmechanizowanej⁷.

Ze względu na ograniczenia budżetowe armia izraelska nie chciała inwestować w transportery opancerzone. Ponadto nie były dostępne odpowiednie typy wozów bojowych, takie jak współczesny *Bradley*, *Marder* czy *BWP* (według ekspertów izraelskich *M-113* nie spełniał wymagań bojowych). Uważano też, że lepszy jest najgorszy czołg od najlepszego bojowego wozu piechoty⁸.

Izrael nie rozwijał też samobieżnej artylerii niezbędnej w działaniach manewrowych. Uznano, że nie ma takiej potrzeby ze względu na przewagę lotnictwa izraelskiego nad arabskimi przeciwnikami. Siły powietrzne miały występować w roli latającej artylerii i w ten sposób zastąpić ten rodzaj broni w siłach lądowych.

Izraelski sztab generalny „przegapił” również pojawienie się niezawodnych przeciwpancernych pocisków kierowanych (ppk), które zaczynały masowo pojawiać się w uzbrojeniu armii państw arabskich.

Siły powietrzne były kluczowym narzędziem strategii państwa żydowskiego. Ich dowódcy uważali, że przewaga technologiczna połączona ze zdecydowanie lepiej wyszkolonymi żołnierzami pozwoli zawsze wywalczyć panowanie w powietrzu w wypadku ewentualnej wojny z Arabami. (1) Jeżeli weźmie się pod uwagę, że wywiad wojskowy miał ostrzec o nadchodzącym ataku z czterdziestoosmiodzinnym wyprzedzeniem, to lotnictwo miało być wystarczająco dużo czasu, aby całkowicie zmobilizować swoje siły i przygotować je do uderzenia wyprzedzającego i zniszczenia wrogich samolotów. Według dowódców izraelskich, każda nieosłaniana z powietrza ofensywa musiała się zakończyć klęską lub bardzo poważnymi stratami.

Źródło: K. Kubiak, J. Biziewski: *Yom Kippur*. Warszawa 1995.

Rys. 1. Sytuacja polityczna na Bliskim Wschodzie po wojnie szesćdziuowej w 1967 roku

Armia izraelska przygotowywała się do kolejnej rundy działań wojennych przeciw państwom arabskim, tak aby powtórzyć sukces z roku 1967. Rozbudowano te elementy sił zbrojnych, które przyniosły największe korzyści w czasie wojny szesćdziuowej. Ponad połowę budżetu sił zbrojnych przeznaczono na rozbudowę i unowocześnienie lotnictwa, inwestowano też w siły pancerne. Zaniedbano jednak piechotę i artylerię. Za pewnik przyjęto przewagę wywiadowczą nad Arabami. Niezwykle zwycięstwo odniesione w 1967 roku sprawiło, że Żydów dotknął grzech pychy.

Izraelska strategia wojenna przewidywała, że po ostrzeżeniu przez wywiad dowództwo Sił Obronnych Izraela będzie miało wystarczająco dużo czasu, aby zmobilizować wojska i wykonać uderzenie wyprzedzające. Zakładano przy tym, że armia izraelska będzie w stanie powtórzyć swoje osiągnięcia z wojny szesćdziuowej.

WYJAŚNIENIE NR 1

Izraelskie siły powietrzne dysponowały najnowocześniejszymi samolotami (typu: *Skyhawk*, *F-4 Phantom*, *Mirage*) oraz ówczesnie najnowocześniejszymi systemami uzbrojenia (rakiety typu: *Sidewinder*, *Sparrow*, *Shafir*). Izraelski pilot miał wylatane co najmniej 200 godzin, podczas gdy jego egipski przeciwnik tylko 70.

(G. W. Gawrych: *The 1973 Arab-Israeli war. The albatross of decisive victory*. CSI, U.S. Army Command and General Staff College Fort Leavenworth 1996, s. 7.)

⁷ D. Eshel: *Chariots of desert. The story of the Israeli armoured corps*. Oxford 1989, s. 88.

⁸ Ibidem, s. 89.

Doktryna wojenna

– oficjalnie przyjęty przez państwo system naukowo uzasadnionych poglądów na charakter współczesnych wojen i wykorzystanie w nich sił zbrojnych oraz na wynikające z tych poglądów wymagania w zakresie przygotowania kraju i sił zbrojnych do wojny. Doktryna wojenna uwzględnia aspekty polityczne i wojskowo-techniczne. Podstawowe założenia doktryny wojennej są określane przez kierownictwo polityczne i wojskowe państwa w zależności od ustroju społeczno-politycznego i poziomu rozwoju gospodarczego, naukowego i technicznego oraz wyposażenia sił zbrojnych kraju.

(Słownik podstawowych terminów wojskowych. Sztab Generalny WP, Komisja Słownictwa Wojskowego MON. Warszawa 1977.)

Powszechne było przeświadczenie, zarówno w armii, jak i w społeczeństwie, że Izrael znów zwycięży szybko i z małymi stratami własnymi, gdyż działania wojenne będą prowadzone na terenie wroga.

Strategia Egiptu w 1973 roku

Po upokarzającej klęsce państw arabskich w wojnie sześciodniowej wśród ich społeczeństw zapanowało przynębenie, ale jednocześnie odczuwano chęć rewanzu. W Egipcie, który w 1967 roku stracił 85 procent sprzętu wojskowego, nastroje te były szczególnie silne. Kraj ten był postrzegany jako regionalny lider zmagających się z Izraelem. Śmierć w 1970 roku **Gamala Abd-el Nasera** i zastąpienie go przez *nijakiego* **Anwara es-Sadata**⁹ nie zwiastowało według opinii supermocarstw oraz państw Bliskiego Wschodu, że Egipt będzie w stanie w jakikolwiek sposób zagrozić militarnie Izraelowi w bliskim lub średnim okresie.

Sytuacja polityczna po wojnie sześciodniowej – bez pokoju, ale i bez otwartej wojny – nie była korzystna dla Egiptu. Jego stan ekonomiczny powodował, że państwo coraz gorzej znosiło olbrzymie wydatki na zbrojenia i utrzymywanie dużej armii. Jednocześnie supermocarstwa nie skupiały swojej uwagi na Bliskim Wschodzie, zajęły

Fot. 1. Anwar es-Sadat (<http://de.wikipedia.org/>)

się właśnie *détente* (odprężeniem), a USA starało się wycofać z Wietnamu. Ponadto Egipt obawiał się utraty przywództwa wśród państw arabskich, ze względu na rosnące przychody ze sprzedaży ropy niektórych państw regionu (Irak, Iran, Arabia Saudyjska) – co pozwalało im prowadzić bardziej aktywną politykę.

Anwar es-Sadat zdecydował się mimo to podjąć ryzyko konfliktu zbrojnego z Izraelem, który rozpoczął się 6 października 1973 roku i przyniósł Egipcjom strategiczne zwycięstwo. Armia egipska walczyła niezwykle dzielnie i nie dała się rozbić (odzyskano utracony w 1967 roku honor). Został rozwiany mit o niezwyciężoności Izraela (zwycięstwo psychologiczne), zadano duże straty Siłom Obronnym Izraela (polepszenie pozycji negocjacyjnej w przyszłych rozmowach pokojowych) oraz na podstawie traktatu pokojowego podpisanego w Camp David w 1979 roku Egipt odzyskał Synaj.

Sposób w jaki Sadat osiągnął cele polityczne za pomocą środków militarnych potwierdza myśl **Carla von Clausewitza** mówiącą, że *wojna jest polityką prowadzoną innymi środkami* oraz **Sun Tzu**, który zalecał: *strategię zwyciężaj strategią*. Konfrontacja z Izraelem miała przynieść przełom w stosunkach między państwem żydowskim a Arabami. Warunkiem było co najmniej ograniczone zwycięstwo militarne armii egipskiej.

Anwar es-Sadat musiał początkowo zmierzyć się z najwyższymi dowódcami armii, którzy uważali, że jest potrzebny czas na lepsze wyszkolenie żołnierzy i nasycenie wojsk egipskich nowoczesnym sprzętem. Sytuacja gospodarcza państwa szybko się jednak pogarszała. Prezydent w związku z tym zdecydował się na zwolnienie wielu dowódców (w tym szefa sztabu generalnego) i zastąpienie ich generałami, którzy podzielali jego wizję strategiczną.

Pierwszą czynnością podjętą przez nowo mianowanych dowódców była dogłębna analiza porażki poniesionej przez Egipt w 1967 roku oraz *Izraelskiej teorii bezpieczeństwa*. (2). Wynikiem był program reorganizacji i rozbudowy armii egipskiej w taki sposób, aby jak najskuteczniej mogła się ona przeciwstawić sile izraelskiej. Musiały zostać rozwiązane problemy wynikające z:

— przewagi izraelskich sił powietrznych,

⁹ Między innymi według słów H. Kissingera. Por. G. W. Gawrych: *The 1973 Arab-Israeli war. The albatross of decisive victory*. CSI, U.S. Army Command and General Staff College Fort Leavenworth 1996, s. 10.

- przewagi Sił Obronnych Izraela w manewrowej wojnie pancerniej,
- przewagi wywiadowczej Izraela,
- braku koordynacji w działaniach militarnych pomiędzy państwami arabskimi.

Na początku swych rządów Sadat musiał stłumić protesty studentów i zażegnać niebezpieczeństwo wewnątrzrządowego puczu inspirowanego z Moskwy¹⁰. Prezydent Egiptu działał więc w niezwykle trudnych okolicznościach wewnętrznych i zewnętrznych, twardo dążył jednak do wytyczonego celu. Zaraz po objęciu władzy rozpoczął negocjacje z liderami innych państw arabskich. Szybko udało się im dojść do porozumienia i stworzyć spójną koalicję. Oprócz Egiptu, na akcję militarną zdecydowała się również Syria pod kierownictwem **Hafeza al-Asada**, który również chciał rewanzu za wojnę sześciodniową i stratę wzgórz Golan.

Do rozwiązania pozostały kwestie militarno-wywiadowcze oraz koncepcja operacyjna wojny przeciwko Izraelowi. Okazało się, że postęp technologiczny osiągnięty na początku lat siedemdziesiątych przez armię radziecką, zmagającą się z podobnymi problemami strategicznymi jak Egipt, spowodował stworzenie nowych systemów uzbrojenia doskonale nadających się do działań przeciw państwu żydowskiemu. Sadat zaszantażował radzieckie kierownictwo polityczne wycofaniem się z obozu państw socjalistycznych i wymusił w ten sposób na ZSRR wsparcie sprzętowe.

Problem przewagi izraelskich sił powietrznych nad państwami arabskimi został rozwiązany przez Egipt i Syrię asymetrycznie. Nie zdecydowano się na rozbudowę i doszkolenie własnych sił powietrznych w taki sposób, aby móc wywalczyć panowanie w powietrzu. Postanowiono natomiast pozabawić lotnictwo izraelskie możliwości jego zdobycia. Nowoczesne raketowe zestawy przeciwlotnicze, o stałym miejscu dyslokacji, zapewnił Związek Radziecki. Zabezpieczyły one kluczową infrastrukturę Egiptu oraz rejon Kanału Sueskiego. Na lotniskach rozbudowywano schrony, aby samoloty egipskie nie zostały zniszczone na ziemi. Dodatkowym zabezpieczeniem była przeciwlotnicza artyleria lufowa. Dla wojsk lądowych też przewidziano środki przeciwdziałające izraelskim siłom powietrznym – mobilne zestawy raketowe typu *Kub* i samobieżne, artyleryjskie zestawy przeciwlot-

nicze typu *Szytka*. **(3)** Lotnictwo bojowe było rozwijane i zajmowało ważne miejsce w doktrynie wojennej państw arabskich, jednak jego rola nie stała się tak istotna, jak w armii izraelskiej.

Armia lądowa Egiptu musiała znaleźć sposób, aby poradzić sobie z wojskami zmehanizowanymi Izraela. **Po klęsce w 1967 roku podstawowym zadaniem stało się odbudowanie zaufania do własnych możliwości wśród żołnierzy i oficerów.** Katastrofa wojny sześciodniowej była tak upokarzająca dla Arabów, że wściekłość i nienawiść do Żydów zdecydowanie wspomagały odrodzenie moralne armii. Analiza klęski z rąk armii izraelskiej umożliwiła ustalenie sposobu postępowania w przyszłej wojnie – uświadomiła też egipskim dowódcom własne ograniczenia¹¹. Mimo że populacja Egiptu wielokrotnie przewyższała liczbę obywateli Izraela, to jednak było to społeczeństwo znacznie słabiej wykształcone niż Żydzi (70 proc. analfabetów), charakteryzujące się gorszym stanem zdrowia (średnia długość życia znacznie krótsza) czy nieporównywalnymi zachowaniami społecznymi (niski indywidualizm i mała inicjatywa). Walka z Siłami Obronnymi Izraela na ich zasadach byłaby samobójstwem. Wykluczono więc walkę manewrową wielkich formacji pancernych. Armia izraelska była do takiej wojny przygotowywana i znacząco przewyższała możliwości arabskiego przeciwnika, zarówno jeśli chodzi o aparat dowodzenia i łączności, jak i jakość oraz wyszkolenie.

Egipt zdecydował się na jedyne możliwe rozwiązanie – postanowił przyjąć atak izraelski na przygotowanych pozycjach obronnych, przy czym największą uwagę przyłożono do rozbudowy rubieży przeciwpancernej. Niewątpliwie wielką rolę w budowaniu doktryny wojennej Egiptu odegrali radzieccy doradcy wojskowi. Bogate doświadczenia Armii Czerwonej z okresu drugiej wojny światowej, związane z przygotowaniem rubieży przeciwpancernej, można odnaleźć w postępowaniu Egipcjan podczas wojny Yom Kippur. **Atak izraelskich czołgów miał zostać przyjęty na głęboko urzutowanej pozycji obronnej, do której włączono wszystkie dostępne środki ogniowe.** W pierwszej połowie lat siedemdziesiątych dostępne się stały w dużych ilościach, w miarę niezawodne przeciwpancerne pociski kierowane. Okazało się, że doskonale uzupełniają one klasyczne

Izraelska teoria bezpieczeństwa – zespół założeń opisujących podstawowe czynniki wpływające na bezpieczeństwo państwa, środki możliwe do wykorzystania i cele do osiągnięcia.

(Por.: Y. Ben-Horin, B. Posen: *Israel's strategic doctrine*. Santa Monica 1981 oraz T. A. Awad: *The Ramadan war 1973*. Maxwell Air Force Base 1986.)

W 1973 roku Egipt posiadał 80 zestawów typu *Kub* i 150 typu *Szytka*; Syria – 60 zestawów typu *Kub* i 100 typu *Szytka*. Ponadto Egipt dysponował 2750 armatami plot. i około 280 raketowymi zestawami przeciwlotniczymi (S-75 *Dźwina*, S-125 *Newa*) oraz kilkuset ręcznymi wyrzutniami rakiet przeciwlotniczych typu *Strzała*. Syria dysponowała 1900 armatami plot. oraz około 300 zestawami plot. (S-75 *Dźwina*, S-125 *Newa*).

(K. Kubiak, J. Biziewski: *Yom Kippur*. Warszawa 1995, s. 38–39.)

¹⁰ G. W. Gawrych: *The 1973...*, s. 10.

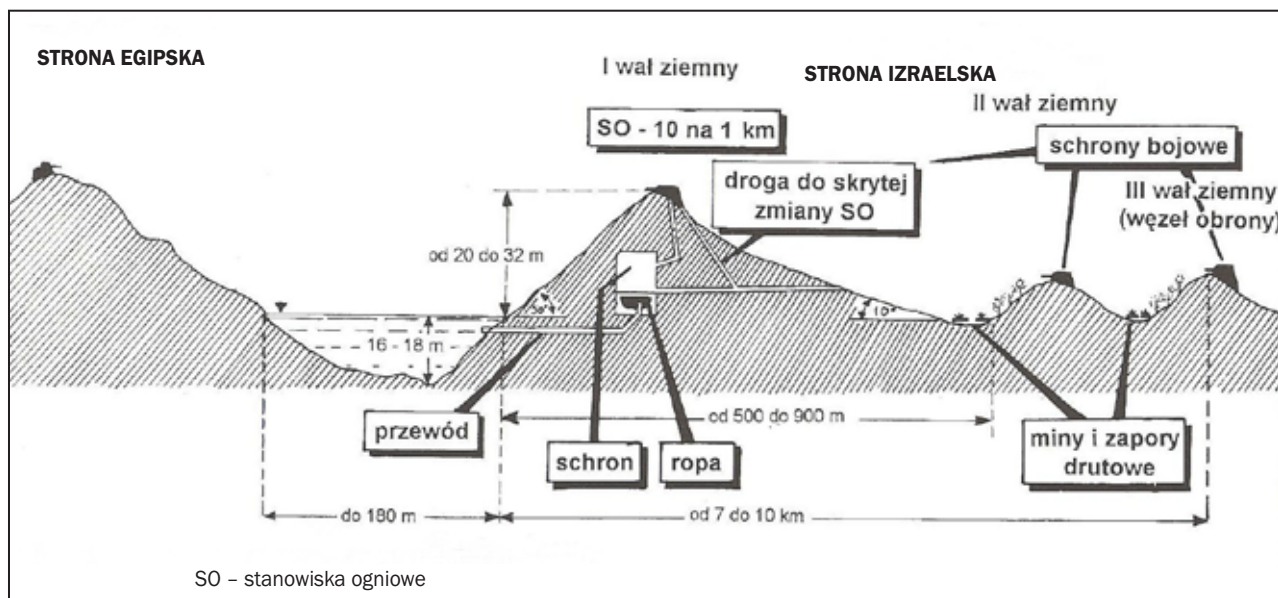
¹¹ T. A. Awad: *The Ramadan war 1973*. Air War College – Air University, Maxwell Air Force Base 1986, s. 11.

środki zwalczania czołgów: granatniki i działa przeciwpancerne, okopane czołgi, miny, zapory inżynieryjne i artylerię. Dzięki temu, że były one tanie, a przy tym skuteczne, można było nasycić nimi oddziały piechoty, która mogła znacznie skuteczniej zwalczać maszyny wroga.

Egipskie naczelne dowództwo polityczne i wojskowe, po zdefiniowaniu mocnych oraz słabych stron własnych i przeciwnika, było zdecydowane na konfrontację zbrojną z Izraelem. Przyjęto pięć kluczowych założeń strategii wojennej:

Kanał Sueski, przełamać Linie Bar-Leva (rys. 2), stworzyć przyczółki, następnie połączyć je w jeden i zbudować linię obrony, na której zamierzano przyjąć atak izraelskich dywizji pancernych. Jednostki forsujące kanał miały przygotować pozycje obronne w odległości od dziesięciu do piętnastu kilometrów od brzegu przeszkody wodnej, tak aby nie wyjść spod „parasola” obrony przeciwlotniczej.

Przygotowania trzeba było utrzymać w tajemnicy, aby Izrael nie zdążył przeprowadzić wcześniejszej mobilizacji i wykonać

Źródło: K. Kubiak, J. Biziewski: *Yom Kippur*. Warszawa 1995.

Rys. 2. Schemat Linii Bar-Leva

- koalicyjny (Egipt i Syria) atak na Izrael,
- zadanie Izraelowi jak największych strat,
- pozbawienie izraelskich sił powietrznych możliwości zdobycia panowania w powietrzu,
- przyjęcie uderzenia Sił Obronnych Izraela na przygotowanych pozycjach obronnych z bardzo silnym komponentem przeciwpancernym,
- odrodzenie moralne żołnierzy.

Pozostawało zmusić Izrael do stoczenia bitwy, w której wymienione elementy mogłyby być wykorzystane w jak najbardziej efektywny sposób. Anwarowi es-Sadatowi i jego dowódcom wojskowym udało się to w dużej mierze osiągnąć.

Armia Egiptu zdecydowała się sforsować

uderzenia wyprzedzającego lub szybkiego kontrataku, kiedy wojska egipskie nie zdążyły przygotować pozycji obronnych. Działania maskujące i dezinformacyjne trwały regularnie od 1970 roku¹² i włączono w nie wszystkie konieczne agendy cywilne i wojskowe mogące zwiększyć ich skuteczność. Starano się jednocześnie, aby jak najmniej osób znało założenia planu ofensywy.

Kolejnym problemem było takie przygotowanie forsowania Kanału Sueskiego, aby:

- szybko przełamać linię umocnień izraelskich (Linie Bar-Leva),
- przygotować jak najszybciej przejścia w wysokim na trzydzieści metrów nasypie z piasku ciągnącym się wzdłuż kanału,
- zapewnić stałe dostawy uzupełniające wyposażenie i zaopatrzenie na przyczółek (mosty, promy),

¹² Ibidem, s. 21–22.

— wybrać odpowiedni termin operacji.

Linia Bar-Leva była dość niezwykłym osiągnięciem inżynieryjnym. Na całej długości Kanału Sueskiego zbudowano wysoki na około 30 metrów nasyp o nachyleniu 45–50 stopni, na którym znajdowały się punkty obserwacyjne oraz stanowiska dla czołgów i piechoty, umożliwiające ostrzał egipskiego brzegu. Wał ziemny pozwalał obserwować przeciwnika, jednocześnie maskował manewr odwodami i zabezpieczał je przed ogniem.

Głównym zadaniem Linii Bar-Leva było zabezpieczenie sił izraelskich na Synaju przed oddziaływaniem ogniowym przeciwnika (minimalizacja strat). Ponadto kanalizowała ona ruch nieprzyjaciela po forsowaniu – dowództwo armii izraelskiej oceniało, że trzeba od dwóch do czterech dni, aby przygotować odpowiednie przejścia przez wał ziemny, a armia egipska nie byłaby w stanie wykonać ich więcej niż kilka. Informacje od obsadzających umocnienia żołnierzy pozwalały też odnaleźć główną oś

go wypłukania przejść w wale ziemnym¹³, a radziecki sprzęt przeprowy sprawił, że możliwe było szybkie przygotowanie przepraw mostowych i promowych. Wybór dnia i godziny ataku został poprzedzony drobiazgową analizą¹⁴.

Wojna Yom Kippur (6.10.1973–25.10.1973)

Wieczorem 4 października 1973 roku do władz izraelskich zaczęły docierać pierwsze niepokojące sygnały z Egiptu dotyczące ewakuacji rodzin radzieckich przedstawicieli dyplomatycznych i doradców wojskowych¹⁵. Następnego dnia rano odbyła się narada zwołana przez dowódcę Sił Obronnych Izraela generała **Dawida Elazara**. Szef Amanu generał **Eliahu Zeira** wydawał się być spokojny i uważał, że wybuch wojny jest mało prawdopodobny. Nie ogłoszono mobilizacji. Nadal sądzono, że wywiad wojskowy jest w stanie z czterdziestoosmiodzinnym wyprzedzeniem ostrzec władze przed ewentualnym atakiem nieprzyjaciela¹⁶.

Izraelska strategia wojenna przewidywała, że po ostrzeżeniu przez wywiad, dowództwo Sił Obronnych Izraela będzie miało wystarczająco dużo czasu, aby zmobilizować wojska i wykonać uderzenie wyprzedzające.

natarcia Egipcjan. Na Synaju Izraelczycy rozmieścili jedną dywizję pancerną i przygotowali magazyny oraz centra mobilizacyjne dla dwóch kolejnych dywizji pancernych. Na samej Linii Bar-Leva rozmieszczono brygadę piechoty.

Izraelski plan działań opierał się na założeniu, że ograniczone próby ataku rozpoznają załoga linii umocnień, a skuteczny kontratak wykona dywizja pancerna. W razie większego zagrożenia dodatkowe dwie dywizje pancerne zmobilizowane w ciągu 48–72 godzin w zupełności wystarczą nie tylko do odparcia ataku egipskiego, ale pozwolą też przejść do ofensywy połączonej z forsowaniem Kanału Sueskiego.

Dzięki pomocy ZSRR oraz intensywnym ćwiczeniom Arabowie znaleźli metodę na szybkie pokonanie umocnień po izraelskiej części Kanału Sueskiego. Zakupione między innymi w Republice Federalnej Niemiec (RFN) pompy wodne posłużyły do szybkie-

Dopiero 6 października o 4.30 – dziewięć i pół godziny przed egipskim atakiem – rząd Izraela otrzymał informację z całkowicie pewnego źródła, że atak arabski nastąpi o godzinie osiemnastej (pomyłka o cztery godziny). **Pierwsze założenie Izraela, że ostrzeżenie o wybuchu wojny nadejdzie co najmniej czterdzieści osiem godzin przed tym faktem, nie sprawdziło się.**

O 5.25 podjęto decyzję o pełnej mobilizacji. Nie wyrażono jednak zgody na uderzenie wyprzedzające siłami powietrznymi. Głębia strategiczna Izraela pozwoliła na komfort przyjęcia uderzenia arabskiego, co ważniejsze – u źródeł tej decyzji leżały rozważania strategiczne.

Uderzenie prewencyjne znowu postawiłoby naród żydowski w sytuacji agresora. Rząd izraelski nie mógł sobie na to pozwolić ze względu na delikatne stosunki z USA i generalnie z supermocarstwami. Izrael, jako agresor, miałby wielkie problemy z uży-

¹³ Zakupiono około 450 pomp wodnych; za pomocą pięciu przejść w wale piaszkowym wykonywano w około dwie godziny. Por.: K. Kubiak, J. Biziewski: *Yom Kippur*. Warszawa 1995, s. 9; G. W. Gawrych: *The 1973...*, s. 19.

¹⁴ T. A. Awad: *The Ramadan...*, s. 23–28.

¹⁵ Wojna Yom Kippur zostanie opisana wyłącznie z perspektywy konfliktu izraelsko-egipskiego.

¹⁶ G. W. Gawrych: *The 1973...*, s. 26.

skaniem ewentualnej pomocy ze strony Stanów Zjednoczonych. Trzecim elementem wykluczającym atak na Egipt i Syrię była ich rozbudowana obrona przeciwlotnicza oraz rozśrodkowanie lotnictwa, chronionego w dużym stopniu żelbetonowymi bunkrami. Została pogwałcona jedna z zasad doktryny wojennej Izraela, zakładająca zastosowanie uderzenia wyprzedzającego w wypadku zagrożenia kraju. Świadczy to o jej niedostosowaniu do strategii i polityki prowadzonej przez państwo żydowskie¹⁷.

Pierwsza faza działań na Synaju (6–9.10.1973 r.)

O godzinie czternastej egipskie siły powietrzne wykonały naloty na cele znajdujące się na Synaju. Obejmowały one lotniska, stanowiska dowodzenia i łączności, magazyny, miejsca koncentracji czołgów, stanowiska obrony przeciwlotniczej i umocnienia na Linii Bar-Leva. Jednocześnie dwa tysiące dział i brygada artylerii raketowej rozpoczęły pięćdziesięciminutowe przygotowanie artyleryjskie do forsowania Kanału Sueskiego. Jednostki specjalne, przetransportowane łodziami i śmigłowcami, przygo-

Linia Bar-Leva. W październiku 1968 roku dowództwo Sił Obronnych Izraela podjęło decyzję o budowie systemu fortyfikacji ziemnych wzdłuż wschodniego brzegu Kanału Sueskiego. System fortyfikacji nazwano Linią Bar-Leva, od nazwiska szefa sztabu generalnego generała Chaima Bar-Leva. Budowę fortyfikacji ukończono w sierpniu 1970 roku. Koszt ocenia się na 500 mln dolarów. (http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojna_na_wyczerpanie#Linia_Bar-Leva)

towały zasady i zaskoczenia atakowały izolowane pozycje izraelskie. O 14.20 wyruszyła pierwsza fala szturmowa piechoty, a za nią nacierało kolejnych jedenaście – w odstępach piętnastominutowych¹⁸.

W tym samym czasie siedemdziesiąt grup saperskich pracujących z drewnianych platform rozpoczęło niszczenie wału piaskowego pompami wodnymi. Przejścia w Linii Bar-Leva utworzono w ciągu dwóch–trzech godzin. Osiemnaście godzin po rozpoczęciu operacji na izraelskim brzegu było już 100 tys. żołnierzy i 850 czołgów, przy czym armia egipska poniosła niewielkie straty¹⁹.

Rząd izraelski oraz armia zostały całkowicie zaskoczone atakiem arabskim. Niezwykle szybkie forsowanie Kanału

Sueskiego i akcje dywersyjne połączone z brakiem rozpoznania zamiarów wroga spowodowały chaos wśród dowódców izraelskich. Nie udało się rozpoznać głównego kierunku natarcia Egipcjan – bo go nie było. Forsowanie prowadzono na szerokim froncie, z zamiarem zdobycia przyczółka o głębokości 10–15 kilometrów, z którego zamierzano odeprzeć kontratak izraelskich sił pancernych. Siły powietrzne też nie były w stanie dostarczyć odpowiednich informacji rozpoznawczych, gdyż natknęły się na ścianę ognia i poniosły duże straty (trzydzieści samolotów w pierwszej dobie działań – więcej niż w całej wojnie sześciodniowej!).

Kontrataki Żydów 7–8 października można określić jako wielką improwizację. Nie był przygotowany jakikolwiek plan działania na ewentualność tak szybkiego przełamania Linii Bar-Leva tak dużymi siłami. 162 i 252 dywizje pancerne (DPanc) armii Izraela ruszyły o poranku 7 października do frontalnego ataku na egipskie przyczółki. Bez wsparcia piechoty, artylerii i lotnictwa, izraelscy czołgiści, którzy liczyli na swoją siłę przełamania, zaatakowali Egipcjan w iście kawaleryjski sposób i natknęli się na doskonale przygotowaną rubież przeciwpancerną. W ciągu kilku godzin 162 DPanc straciła 190 z posiadanych 290 czołgów²⁰. Izraelczycy wycofali się i postanowili lepiej przygotować kontratak, w którym uczestniczyłyby trzy dywizje pancerne – już po pełnej mobilizacji. Przeprowadzony on został przez Siły Obronne Izraela 8 października i okazał się katastrofą. Czołgi, pozbawione lotnictwa, które w całości zaangażowało się w walki o wzgórza Golan, ze względu na małą ilość piechoty i artylerii poniosły wyjątkowo duże straty.

6–9 października armia egipska odniosła wielki sukces. Operacja forsowania Kanału Sueskiego przebiegła zgodnie z planem, podobnie jak dalsze działania. Na brzegu azjatyckim udało się umocnić przyczółki i odeprzeć kontrataki izraelskie. Żydzi ponieśli też bardzo duże straty w sprzęcie i ludziach. Izraelskiemu lotnictwu nie udało się wywalczyć panowania w powietrzu. Co najważniejsze, żołnierze egipscy bili się niezwykle dzielnie, a dowódcy nie zawiedli swoich podwładnych – w czasie walk śmierć po-

¹⁷ B. Posen: *The sources of military doctrine. France, Britain and Germany between the world wars*. London 1984, s. 32.

¹⁸ H. S. Abouseada: *The crossing of Suez canal, October 6, 1973 (the Ramadan War)*. US Army War College, Carlisle Barracks 2000, s. 9.

¹⁹ K. Kubiak, J. Biziewski: *Yom...*, s. 15.

²⁰ G. W. Gawrych: *The 1973...*, s. 40.

niosło bardzo wielu oficerów wyższego szczebla, w tym dowódca dywizji i kilku dowódców brygad.

Pauza operacyjna (10–13.10.1973 r.)

Po 9 października obie strony przeszły do obrony. Egipcjanie byli zadowoleni z osiągniętych rezultatów, chociaż w najwyższym dowództwie trwała ożywiona dyskusja nad przejściem do ofensywy i odrzuceniem Izraelczyków poza przełęcz na Synaju, co zapewniłoby bezpieczeństwo przyczółkowi. Sadat był jednak przeciwny atakowi. Uważał, że jego cele polityczne zostały osiągnięte. Egipt zdobył panowanie nad Kanałem Sueskim, odparł kontratak izraelski – siłom izraelskim zadano znaczne straty, lotnictwo nie było w stanie skutecznie działać. Akcja ofensywna wiązałaby się z ryzykiem, gdyż miałyby się rozegrać na zasadach przeciwnika. Musiałaby to być bitwa manewrowa, a wojska egipskie wyszłyby spod swego parasola przeciwlotniczego.

Siłom Obronnym Izraela pauza operacyjna była na rękę. Mogły się one skupić na odparciu ataku syryjskiego na wzgórzach Golan. Kontrofensywa izraelska zaczęła się tam 11 października. Jednak politycznie sukces egipski był niezaprzeczalny i stanowił duże wyzwanie dla rządu izraelskiego. Od strony czysto wojskowej pozycja Izraela była trudna, jednak otwarcie mostu powietrznego ze Stanami Zjednoczonymi, które dokonały wielkiego transferu sprzętu dla Żydów – pozwoliło im optymistycznie patrzeć w przyszłość. ZSRR nie zdecydował się na pomoc na takim poziomie dla swoich arabskich sojuszników, jak USA dla Izraela – co zostało przez nich skrzętnie odnotowane.

Ofensywa egipska (14.10.1973 r.)

Pogarszająca się sytuacja militarna Syrii, która stanęła na krawędzi klęski, zmusiła Egipt do reakcji. Mimo że Sadat był przeciwny ofensywie, to ze względów politycznych musiał ją podjąć. Gdyby tego nie uczynił, pozycja Egiptu jako lidera świata arabskiego w walce z syjonizmem i imperializmem znacznie by się zmniejszyła, o ile w ogóle nie zostałaby stracona.

Atak egipski zaczął się i zakończył 14 października 1973 roku. W tym dniu role się odwróciły. Do natarcia, na czterech kierunkach operacyjnych, ruszyły cztery brygady

pancerne i jedna zmechanizowana. Siły izraelskie przyjęły uderzenie arabskie na przygotowanych pozycjach. Ponadto dysponowały one wiedzą o zbliżającym się natarciu (między innymi dzięki informacjom z USA, pochodzącym z satelitów szpiegowskich). Armia egipska straciła w dniu swojej ofensywy 250 czołgów – tyle samo zostało zniszczonych od 6 do 13 października²¹. Była to więc katastrofa, a pokonani Egipcjanie pod koniec dnia wycofali się na pozycje wyjściowe.

Kontrofensywa izraelska (15–24.10.1973 r.)

Po załamaniu się egipskiego ataku dowództwo armii izraelskiej zdecydowało się natychmiast wykorzystać sytuację. Żydzi oceniali, że po stracie 250 czołgów stosunek sił zmienił się zdecydowanie na ich korzyść. Szef sztabu Sił Obronnych Izraela generał **Elazar** miał nadzieję, że gwałtowne przejście Izraela do ofensywy, po klęsce zadanej wcześniej Egipcjanom, załamie ich moralnie i zostanie powtórzone zwycięstwo z 1967 roku.

W 1973 roku siły zbrojne Egiptu walczyły odważnie i nie załamały się, co istotniejsze – rozwiały mit o niezwyciężoności Izraela. Było to niezwykle ważne zwycięstwo psychologiczne.

Operacja „Odważne serce”, jak ją nazwali Izraelczycy, rozpoczęła się 15 października o godzinie siedemnastej – szesnaście godzin po podjęciu decyzji o kontrofensywie. Tak szybkie wdrożenie planu było możliwe dzięki przedwojennemu planowaniu operacji takiego typu. Izraelczycy skoncentrowali trzy dywizje pancerne na wąskim odcinku przełamania, na południowy zachód od Tassy. Resztę frontu osłaniała jedna dywizja pancerna i brygady piechoty. W odwodzie była, między innymi, brygada powietrznodesantowa.

Plan operacji był prosty. 162 DPanc przełamywała pozycje egipskie, otwierała drogę do Kanału Sueskiego i osłaniała od północy wybity korytarz. Od południa manewr wojsk izraelskich osłaniało Wielkie Jezioro Gorzkie, przeszkoda wodna, która uniemożliwiała swobodny manewr sił egipskich, szczególnie jeśli weźmie się pod uwagę panowanie izraelskiego lotnictwa w powietrzu w tym rejonie (niewielka ilość środków przeciwlotniczych). Po sforsowaniu Kanału

²¹ Ibidem, s. 57.

Tabela 2. Straty państw uczestniczących w wojnie Yom Kippur

	Egipt	Syria*	Państwa arabskie razem	Izrael
Zabici	12 000	3400	15 400	2800
Ranni, jeńcy, zaginieni	33 000**	7000	40 000	12 000
Czołgi	1000	1400	2400	420 (1000)***
Samoloty	283	168	451	109-120

* Również straty Iraku i Jordanii.

** W tym około 10 000 jeńców.

*** Co najmniej 1000 uszkodzonych czołgów, z czego całkowicie zniszczonych zostało 420.

Źródło: C. E. Olschner: *The Air Superiority Battle In the Middle East, 1967-1973*. Fort Leavenworth 1978, s. 68; K. Kubiak, J. Biziewski: *Yom Kippur*. Warszawa 1995, s. 49; G. W. Gawrych: *The 1973 Arab-Israeli war. The albatross of decisive victory*. Fort Leavenworth 1996, s. 75; S. Dunstan: *The Yom Kippur War 1973*. Oxford 2003, s. 83, 91.

Sueskiego, 143 DPanc miała podzielić się na grupy bojowe i zniszczyć egipski system obrony przeciwlotniczej. Umożliwiłaby w ten sposób własnemu lotnictwu efektywne wspieranie działań ofensywnych. 252 DPanc miała uderzyć na południe, zdobyć Suez i odciąć Egipcjan znajdujących się po drugiej stronie kanału. Plan operacji opierał się na założeniu, że po wyjściu na tyły armii egipskiej jej żołnierzom zabraknie ducha walki i zostanie odniesione łatwe i szybkie zwycięstwo. **Podstawowe założenie Izraelczyków nie sprawdziło się. Armia egipska toczyła niezwykle zażarty bój. Mimo zagrożenia własnych tyłów nie poddawała się i zadawała wrogowi duże straty.**

Egipcjanie podejmowali próby kontrataków, jednak ich dowódcy działali zgodnie z wolą Sadata. Chodziło o pozostanie na wschodnim brzegu Kanału Sueskiego. Cała strategia polityczna egipskiego przywódcy opierała się na zdobyciu *choć pięciu cali* terenu na Synaju i utrzymaniu go. Wycofanie się nie wchodziło w grę!

Siły Obronne Izraela ponownie przejęły inicjatywę 18 października i wykonały uderzenie siłami dywizji pancernej dowodzonej przez generała **Avrahama Adana** na południe w kierunku Suez – trzy dni później niż przewidywał plan operacji „Odważne serce”. Mimo zagrożenia okrążeniem, siły egipskie na Synaju nie wycofały się z zajmowanych pozycji, a izraelskie czołgi pozbawione wsparcia wystarczającej ilości piechoty i artylerii nie były w stanie zdobyć Suez. Sytuacja Egipcjan była bardzo poważna. Gdyby Izraelczykom udało się podciągnąć odpowiednią liczbę jednostek piechoty, mogliby wówczas całkowicie okrążyć wroga i osiągnąć znaczące zwycięstwo. Tak się jednak nie stało. Polityczna kalkulacja Anwara es-Sadata okazała się kolejny raz

niezwykle trafna. Zagrożenie Egiptu klęską spowodowało, że supermocarstwa w końcu doszły do porozumienia i wymusiły na Izraelu 22 października 1973 roku zawieszenie broni.

Wnioski z wojny Yom Kippur

Mimo że jednostronna decyzja USA w końcowej fazie konfliktu arabsko-żydowskiego w 1973 roku sprawiła, że Izrael nie odniósł całkowitego zwycięstwa, to jednak militarnie zdecydowanie pokonał obu przeciwników – Syrię i Egipt. Możliwe to było dzięki niezwykle elastycznemu systemowi dowodzenia, bardzo wysokiemu morale, doskonałemu wyszkoleniu żołnierzy i pomocy amerykańskiej. **W niezwykle krótkim czasie Siły Obronne Izraela dostosowały swoją strategię wojenną do nowej sytuacji na polu walki, chociaż jej fundamenty pozostały niezmiennione. Z perspektywy czysto wojskowej, armia izraelska w wojnie Yom Kippur odniosła prawie pełne zwycięstwo.**

Czołg pozostał głównym systemem uzbrojenia armii izraelskiej i to wokół niego tworzone taktykę działań jednostek bojowych. Jednak w czasie wojny Yom Kippur znacznie zmodyfikowano postępowanie na polu walki. Niezwykle istotną okazała się taktyka połączonych rodzajów broni, na którą przed wojną nie kładziono odpowiedniego nacisku. Dopiero zintegrowanie ognia artylerii, który uniemożliwiał celny, dalekoduszowy ogień przeciwpancerny i akcja piechoty pod osłoną czołgów, umożliwiały przełamanie egipskich rubieży obronnych – był to proces wymagający dokładnego planowania i koordynacji, dlatego bardziej czasochłonny. Izraelska strategia okazała się jednak wystarczająco elastyczna, a proces szkoleniowy odpowiednio wszechstronny,

Strategia

– nauka i sztuka rozwijania i wykorzystania możliwości narodu w zintegrowanej i zsynchronizowanej formie w celu osiągnięcia celów narodowych i międzynarodowych.

(<http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddic>. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, Department of Defense, 2006.)

aby zmiana w działaniach taktycznych mogła nastąpić w ciągu kilku dni.

Lotnictwo izraelskie w czasie wojny Yom Kippur poniosło bardzo duże straty (25 proc.). Idea „latającej artylerii” nie sprawdziła się w takim stopniu, jak oczekiwano. Działania przeciw lotnictwu i środkom łączności wroga okazały się niezwykle trudne. Egipska i syryjska obrona przeciwlotnicza bardzo skutecznie chroniły własne siły lądowe przed samolotami wroga. Izraelskie siły powietrzne oważnie podeszły do walki z systemami obrony przeciwlotniczej. W 1982 roku w ciągu jednego dnia, dzięki stosowaniu różnorodnych technik i środków walki (ataki z ultraniskich wysokości, bomby kasetowe, bezzałogowe środki rozpoznawcze, sprzęt do walki elektronicznej, pociski antyradarowe), zniszczyły syryjski system przeciwlotniczy i zestrzeliły 85 samolotów wroga; nie tracąc żadnej maszyny²².

Zmiana strategii wojennej Egiptu po 1967 roku i klęsce w wojnie sześciodniowej była poprzedzona dogłębną analizą. Cele strategiczne, które ją ukształtowały to:

- uchwycić *choć pięć cali* terytorium na Synaju i utrzymać się na wschodnim brzegu Kanału Sueskiego,
- zadać armii Izraela jak największe straty materiałowe i ludzkie,
- utrzymać pozycję Egiptu jako lidera koalicji antyizraelskiej,
- wymusić na supermocarstwach reakcję korzystną dla Egiptu.

Mogły one zostać osiągnięte, jeżeli egipskie siły zbrojne znalazłyby sposób na wygranie ograniczonej wojny, w czasie której Izrael nie mógłby wykorzystać swoich głównych atutów, będących podstawą jego strategii. Pierwszorzędne znaczenie miała osłona kontrwywiadowcza przygotowywanej ofensywy. Ponadto konieczne było skonsolidowanie koalicji antyizraelskiej (sojusz wojskowy z Syrią) oraz zapewnienie wsparcia jednego z supermocarstw, którym mógł być tylko ZSRR. Dopiero w takiej sytuacji można było przygotowywać siły zbrojne do ataku.

Armia Egiptu w stosunkowo krótkim czasie – w ciągu trzech lat (1970–1973) – musiała: odbudować morale żołnierzy, zanegować możliwość wywalczenia panowania w powietrzu przez izraelskie siły powietrzne oraz nie dać się pobić armii Izraela po zdobyciu terenu na Synaju.

Cele te miały podłoże strategiczno-polityczne i powodowały, że armii egipskiej

wyznaczono ograniczone cele militarne. Aby je osiągnąć, zaplanowano szybkie forsowanie Kanału Sueskiego pod osłoną działań maskujących i dezinformacyjnych. Po zdobyciu głębokiego na 12–15 kilometrów przyczółka zadaniem było przygotowanie rubieży przeciwpancernej i systemu obrony przeciwlotniczej. Początkowo wszelkie założenia egipskiego sztabu generalnego całkowicie się spełniły. Izraelczycy byli zaskoczeni asymetrycznym podejściem Arabów, którzy nie próbowali wywalczyć panowania w powietrzu, lecz zadowolili się zanegowaniem możliwości jego osiągnięcia przez siły powietrzne Izraela. Dopiero decyzja o zaatakowaniu pozycji izraelskich 14 października 1973 roku, podjęta przez Sadata ze względów politycznych, spowodowała bardzo złą sytuacją Syryjczyków na wzgórzach Golan, sprowadziła porażkę na Egipcjan i stworzyła Izraelczykom szansę na przejście do kontrofensywy. Nawet wtedy armia egipska walczyła wytrwale i wykazała wysokie morale. Piloci, mimo bardzo dużych strat, wykonywali misje bojowe, a wojska lądowe kontynuowały twarde obronę, nawet w sytuacji kiedy ponosiły niezwykle ciężkie straty i były zagrożone okrążeniem.

Egiptowi udało się przekształcić własną strategię i doktrynę wojenną w czasie krótszym niż trzy lata. Dokonano przy tym doskonałej oceny strategicznej możliwości własnych i przeciwnika. Armia egipska zdołała też osiągnąć zaskoczenie strategiczne oraz większość wyznaczonych jej celów. Poniosła przy tym jednak bardzo duże straty, zarówno w sprzęcie, jak i ludziach. W przeciwieństwie do społeczeństwa izraelskiego Egipcjanie byli skłonni zaakceptować taki poziom ofiar, szczególnie w aspekcie ponizającej porażki w 1967 roku. W 1973 roku siły zbrojne Egiptu walczyły odważnie i nie załamały się, co istotniejsze – rozwiały mit o niezwyciężoności Izraela. Było to niezwykle ważne zwycięstwo psychologiczne. Przed całkowitą klęską uratowała Egipt interwencja supermocarstw – również tutaj spełniły się założenia Sadata. Nie tylko odmówiono Izraelowi całkowitego zwycięstwa, ale w perspektywie sześciu lat Egipcjanie odzyskali Synaj, a armia izraelska poniosła bolesne straty. Wszystkie cele wojny zostały osiągnięte. **O ile Izrael może się uważać za militarne zwycięzcę w wojnie Yom Kippur, to zwycięstwo strategiczne odniósł Egipt i Anwar es-Sadat.** ■

Sun Tzu:

Sprawą najwyższej wagi w wojnie jest rozbitcie strategii wroga.

²² E. N. Luttwak: *Strategy. The logic of war and peace*. Cambridge 2003, s. 202.